

УДК 070.422.001:378.14

Т. О. ЗАКУСИЛОВА

аспірант
Класичний приватний університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті висвітлено наукові погляди на педагогічну майстерність, зроблено спробу розкрити сутність педагогічної майстерності викладача медичного коледжу; окреслено основні проблеми сучасної підготовки медичних працівників. Вказано на необхідність активізації пошуку нових шляхів обміну та збагачення передовим педагогічним досвідом викладачів і вдосконалення ними своєї педагогічної майстерності, підготовки майбутніх медичних сестер до професійної діяльності.

Ключові слова: медична сестра, медичний коледж, медсестринство, педагогічна майстерність, професійна підготовка, професіоналізм, розвиток, сестринська справа.

Започаткування ступеневої медсестринської освіти (бакалавр – магістр) стало прогресивним кроком у розвитку вищої медичної освіти в Україні та є необхідною умовою вдосконалення якості медичної допомоги населенню. В перспективі необхідно розширювати підготовку медсестер з освітніми рівнями бакалавра й магістра.

Впровадження наукових досліджень у галузі сестринської справи повинно забезпечити вдосконалення якості як медсестринської освіти, так і медичної допомоги населенню. Як учень починається з учителя, так і медична сестра починається з викладача-наставника, особливо клінічних дисциплін. Від особистості педагога, його майстерності багато в чому залежить успіх продуктивної професійної діяльності майбутніх фахівців сестринської справи. Пошук шляхів удосконалення педагогічної майстерності викладачів медичних коледжів наразі є актуальною проблемою, оскільки педагог-новатор здатний забезпечити результативність та ефективність освітнього професійно орієнтованого процесу.

Метою статті є аналіз наукових підходів до з'ясування сутності поняття “педагогічна майстерність”, аналіз відомих та визначення нових шляхів удосконалення педагогічної майстерності викладачів медичних коледжів в умовах реформування медичної галузі України та інтеграції в європейський освітній, економічний і соціально-культурний простір.

Питанням педагогічної майстерності приділяли увагу багато вчених, зокрема: Ш. Амонашвілі, П. Блонський, С. Гессен, М. Гузик, Д. Дьюї, І. Зязюн, Я. Коменський, Я. Корчак, А. Макаренко, А. Маркова, К. Роджерс, В. Кан-Калік, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Проблеми професійної підготовки майбутніх медичних працівників розглядали дослідники В. Аверін, В. Бабаліч, О. Беляєва, А. Кемпбел,

Ю. Колісник-Гуменюк, Н. Кудрява, М. Лісовий, П. Мазур, Л. Переймибіда, Р. Слухенська, І. Тарновська, З. Шарлович, Л. Шульгіна, Ю. Ющенко та ін.

Питання професіоналізму висвітлено в наукових розробках українських (Н. Гузій, І. Лисакова, І. Нинюк, А. Соколова, О. Степаненко та ін.) і зарубіжних учених (Н. Глуханюк, В. Дубровська, Є. Зеєр, Ф. Ісмагілова, Є. Климов, С. Ленков А. Маркова, Л. Митіна, Ю. Поварьонков, Є. Пряжнікова, Р. Тугушев, С. Федотов, Л. Шнейдер та ін.)

Наразі в нашій країні професія медичної сестри набуває нових висот, нового розвитку. Неухильно зростає престижність професії медичної сестри. Якщо ще недавно медичну сестру сприймали тільки як виконавця призначень лікаря, без права й арсеналу власних засобів і дій, які спрямовані на покращення самопочуття та об'єктивного стану пацієнта, то тепер медсестринство розглядають як наукову дисципліну, а медичну сестру – як професіонала, що володіє науковими знаннями та практичними навичками.

Стандарти сестринського догляду, медсестринські моделі та медсестринський процес – це вже завтрашнє майбутнє медсестринства в Україні. Всі обов'язки щодо здійснення медсестринського процесу будуть покладені на медичних сестер-бакалаврів, сестер-магістрів, підготовка яких активно проводиться й надалі буде проводитися в Україні. А щоб підготувати таких нових фахівців сестринської справи, викладачі повинні володіти педагогічною майстерністю.

На жаль, доводиться констатувати, що багато викладачів вищих закладів орієнтовані, в основному, на традиційний підхід, але ж сьогодні необхідне інше ставлення до навчального процесу. Він являє собою органічне поєднання класичних та інноваційних методів у навчанні, впровадження інноваційних форм і методів навчання, нових освітніх та інформаційних технологій для прищеплення в студентів самостійності, ініціативності, активності в навчанні. Перш ніж розкрити, навчити й прищепити такі навички у студентів, необхідно розвинути їх у самих викладачів.

За словами І. Зязюна, майстерність – багатоаспектне утворення, “це – особливий стан, який уможливує рівень професійної свободи вчителя, педагога, вихователя, керівника навчального закладу, визначаючи межі можливого й внутрішньо дозволеного у педагогічній реальності”. Він виходить з того, що педагогічна майстерність є своєрідним підсумком професійного розвитку людини, виражаючи досягнення чи повноту професійної якості [4].

Педагогічна майстерність, за словами А. Маркової, – це гарне володіння основами професії, успішне застосування відомих у науці й практиці прийомів. Майстерність означає добрі знання вчителем свого навчального предмета, досягнення стабільних високих результатів у навченості, переважно у знаннях учнів. Кожен учитель при бажанні й наполегливості може стати майстром своєї справи. Майстерність учителя прямо не пов'язана зі стажем його роботи в школі [6, с. 51]

Оскільки освітній процес – явище двостороннє, то тісна співпраця, доброзичливі відносини між студентством і викладацьким складом – одна із запорук успіху та якості навчального процесу. Дуже доречною в цьому контексті є думка О. Булатової про те, що суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем і учнем передбачають необхідність особливої “технології дотику” до особистості дитини й надають педагогічному процесу рис, що поєднують педагогіку й мистецтво. На думку апологетів “майстернісного” підходу, ця “технологія дотику” складається з мімічних, пластичних, інтонаційних, лексичних умінь педагога, його реактивності, емоційності, відчуття міри, адекватного сприйняття дитини й інших операційних умінь [1, с. 6].

К. Ушинський зазначав: “Виховання має ґрунтуватися на особистості вихователя тому, що виховна сила впливає лише із живого джерела людської особистості... Тільки особистість може впливати на розвиток та визначення особистості, тільки характером можна сформувати характер. Причини такого морального магнетизму криються глибоко в природі людини” [7, с. 265].

Видатний педагог А. Макаренко акцентував на ролі самостійної роботи в розвитку педагогічної майстерності педагога, наголошуючи, що “будь-який вчитель, який працює більш-менш тривало, – майстер, якщо він не ледар. І кожен із молодих педагогів буде обов'язково майстром, якщо він не залишить нашої справи, а наскільки він оволодіє майстерністю, – залежить від його особистісного натиску” [5, с. 145].

Педагог зауважував: “Не може бути гарним вихователем, який не володіє мімікою, який не може надати своєму обличчю необхідного виразу або стримати свій настрій. Вихователем повинен уміти організовувати, ходити, жартувати, бути веселим, сердитим. Він має так себе поводити, щоб кожний рух його виховував, і завжди має знати, чого він бажає у цей момент і чого він не бажає” [5, с. 144].

У цьому контексті доцільно згадати про Кодекс професійної етики викладача, що відображає етичні стандарти та моральні цінності, забезпечує стабільність і якість навчального процесу. Етичні норми в системі освіти неможливі без верховенства закону, демократичних процедур і стандартів, які, безсумнівно, повинні бути дотримані та відображені в Кодексі. Кодекс професійної етики головною метою ставить пропаганду та підтримання високих етичних норм професійної діяльності, поведінки, взаємин у академічній спільноті. Він визначає принципи діяльності, стандарти професійної поведінки та ділової етики викладача у взаєминах з колегами, зі студентами та органами управління навчального закладу.

Не варто забувати, що викладацьке суспільство – це частина суспільства загалом. І питання його поведінки в житті та професійній діяльності стосуються держави. У зв'язку з цим величезна роль економічної й соціальної політики держави. Вважаємо за необхідне виявлення причин і наслідків поведінки викладача, що порушують морально-етичні норми.

Одним із обов'язкових компонентів навчання є формування в медичних сестер науково-практичного та клінічного мислення. Ця програма починає реалізовуватися на рівні студентських наукових товариств уже з першого курсу навчання. Науково-дослідна робота забезпечує набуття навиків самостійної роботи з науковою літературою, формує здатність до аналізу й узагальнення матеріалу, розвитку клінічного мислення, вільного викладу своїх думок, критичного осмислення даних літератури.

Педагогічна майстерність викладача повинна проявлятися постійно: під час навчальних занять (як лекційних, так і практичних, семінарських) і в процесі позааудиторної роботи. Викладач власним прикладом має показувати взірць дотримання етичного Кодексу. Як відомо, здатність до співпереживання є невід'ємною складовою морального образу будь-якої медсестри. Проте впродовж останніх років у суспільстві відбувається зміна уявлень про моральність, спостерігаємо втрату здатності до емоційної співчутливості, "механістичне" ставлення до пацієнтів. Щоб у цьому переконатися, потрібно відвідати будь-яку державну поліклініку або лікарню, принаймні в більшості з них можна спостерігати явища низької емоційної співчутливості та інші негативні явища. Якщо в медичній сестри із значним стажем роботи це можна пояснити синдромом "вигорання" або розчаруванням у соціальних гарантіях держави, то для молодих спеціалістів, які тільки-но приступають до своїх обов'язків, корені подібної поведінки потрібно шукати в системі фахової медичної освіти.

Висновки. Таким чином, наразі необхідно створити методичне забезпечення обміну передовим педагогічним досвідом викладачів медичних коледжів; проводити тематичні педагогічні ради з питань розвитку та збагачення майстерності педагогів, у тому числі – клініцистів; здійснювати політику щодо розширення прав і повноважень Асоціації медичних сестер України, інших громадських медсестринських об'єднань і розвивати міжнародне співробітництво у сфері медсестринства, створювати інтерактивні мережі, забезпечувати академічну мобільність студентів і викладачів та, звичайно, практикуючих медсестер.

Список використаної літератури

1. Булатова О. С. Педагогический артистизм : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / О. С. Булатова. – Москва : Академия, 2001. – 240 с.
2. Дернер К. Хороший врач. Учебник основной позиции врача / пер. И. Сапожникова, Э. Глушанский. – Москва : Алетейя, 2006. – 544 с.
3. Дудікова Л. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх медиків до професійного самовдосконалення [Електронний ресурс] / Л. В. Дудікова. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/2300-pedagogichni-umovi-pidgotovki-majbutnih-mediki>.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти / І. А. Зязюн // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2005. – № 25. – С. 13–18.
5. Макаренко А. С. Коллектив и воспитание личности / А. С. Макаренко. – Москва : Педагогика, 1972. – 336 с.

6. Маркова А. К. Психология труда учителя. Книга для учителя / А. К. Маркова. – Москва : Просвещение, 1993. – 192 с.
7. Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения / К. Д. Ушинский. – Москва : Просвещение, 1968. – 558 с.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2016.

Закусилова Т. А. Пути совершенствования педагогического мастерства преподавателей медицинского колледжа

В статье освещены научные взгляды на педагогическое мастерство, сделана попытка раскрыть сущность педагогического мастерства преподавателя медицинского колледжа; очерчены основные проблемы современной подготовки медицинских работников. Указывается на необходимость активизации поиска новых путей обмена и обогащения передовым педагогическим опытом преподавателей и совершенствование ими своего педагогического мастерства, подготовки будущих медицинских сестер к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: медицинская сестра, медицинский колледж, медсестринство, педагогическое мастерство, профессиональная подготовка, профессионализм, развитие, сестринское дело.

Zakusilova T. Ways of Improvement of Pedagogical Skills of Teachers of Medical College

The article analyzes the scientific views on teaching skills, attempted to reveal the essence of pedagogical skill of the teacher in a medical College; basic problems of modern training of health workers. Indicates the need to intensify the search for new ways of sharing and enrichment of advanced pedagogical experience of teachers and improvement of their pedagogical skills, training of future nurses in their professional activities.

The steadily growing prestige of the profession of a nurse. Not long ago a nurse is perceived only as a performer, doctor's appointments, and without the right Arsenal of tools and actions that aim to improve the health and objective condition of the patient, now considered nursing as a scientific discipline, and nurse like a professional with scientific knowledge and practical skills.

Now you need to create a methodological support for exchange of advanced pedagogical experience of teachers of medical colleges; conduct thematic pedagogical councils on the development and enrichment skills of teachers, including clinicians; to implement policies on empowerment of the Association of nurses of Ukraine, other public nursing associations, and to promote international cooperation in nursing, to create an interactive network to provide the academic mobility of students and teachers and, of course, nurse practitioners.

Key words: staff nurse, College of medicine, nursing, teaching skills, training, professional development, nursing.